

บทความวิชาการ

ความสำคัญของมาตรฐานการศึกษา
เพื่อพัฒนาสถาบันการศึกษา
สังกัดกระทรวงกลาโหม

The importance of educational standards for
development educational institutions
under the Ministry of Defense

สาทิศย์ พริงประยูร

Sadit Pringprayoon

สำนักวิทยาการความมั่นคง วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

School of Interdisciplinary Security Studies,
National Defence College

Email: saditp@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 3 เมษายน 2568

วันที่แก้ไขบทความ : 3 พฤษภาคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ : 21 พฤษภาคม 2568

บทคัดย่อ

การพัฒนากองทัพให้เจริญก้าวหน้า สามารถแข่งขันกับนอกประเทศได้ จำเป็นต้องมีกระบวนการจัดการศึกษาของกองทัพให้มีมาตรฐาน และสามารถเทียบเคียงสมรรถนะได้กับมาตรฐานนานาชาติ การประกันคุณภาพจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งที่สถานศึกษาในสังกัดกระทรวงกลาโหมต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการบริหารสถานศึกษา เพราะการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการดำเนินการของสถานศึกษา เพื่อให้หลักประกันกับภาคประชาสังคมว่า ผลผลิตที่เกิดขึ้น คือ คุณภาพของผู้เรียนจะมีคุณภาพเป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร มาตรฐานการศึกษาของชาติ สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และกองทัพ และการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ ถือเป็นแนวคิดที่ช่วยให้สถานศึกษามีการกำหนดแผนงาน โครงการ วิธีปฏิบัติต่าง ๆ ในระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่อยู่บนพื้นฐานของข้อมูล/ความรู้ ซึ่งจะส่งผลให้การประกันคุณภาพการศึกษามีทิศทาง เป้าหมาย สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง และมุ่งสู่มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่บ่งบอกถึงการพัฒนาศึกษาอย่างต่อเนื่องของสถานศึกษา ในวิธีการพัฒนาคุณภาพการศึกษิตามวงจรคุณภาพ PDCA

คำสำคัญ: มาตรฐานการศึกษา, การประกันคุณภาพการศึกษา, สถาบันการศึกษาสังกัดกระทรวงกลาโหม

Abstract

The development of our country's armed forces advancement and capability to compete internationally requires a standardized educational management process within the armed forces, aligning capabilities with international standards. Quality assurance is as crucial as institutional administration for educational institutions under the Ministry of Defence. This is to ensure that the outcomes or the quality of the graduates meet the curriculum goals and national education standards, aligning with the National Education Act and the requirements of the armed forces. Utilizing assessment results also contributes to information and knowledge-based project planning and practices in the educational quality assurance system. This approach ensures that educational quality assurance aligns with realistic environments and directs the development of institutional education in continuous development through the PDCA educational quality cycle.

Keywords: education standards, educational quality assurance, educational institutions under the Ministry of Defense

บทนำ

การประกันคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ในมาตรา 8 และ มาตรา 9 ได้กำหนดให้มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษา ที่มีการประเมินและรายงานผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การศึกษามีคุณภาพและตอบสนองต่อการพัฒนาในสังคมและโลกอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้มั่นใจว่า การศึกษาที่จัดให้แก่ประชาชนมีคุณภาพและเป็นไปตามเป้าหมายของการพัฒนาในระดับต่าง ๆ ซึ่งกระทรวงกลาโหมได้ตระหนักถึงความสำคัญดังจะเห็นได้จากคำสั่งกระทรวงกลาโหม (เฉพาะ) ที่ 220/45 ซึ่งแสดงเจตนารมณ์และกำหนดนโยบายด้านการจัดการศึกษา โดยมุ่งเน้นให้สถาบันการศึกษาของกระทรวงกลาโหมได้เร่งรัดดำเนินงานตามนโยบายการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา รวมทั้งพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาและดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบาย โดยสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย ในฐานะหน่วยงานด้านการศึกษาของกระทรวงกลาโหม ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาวิชาการทหาร ตามคำสั่งกระทรวงกลาโหมที่ 693/2552 ลงวันที่ 7 กันยายน พ.ศ.2552 เรื่อง การดำเนินงานกิจการสภาการศึกษาวิชาการทหารรับผิดชอบงานด้านประกันคุณภาพการศึกษาสถานศึกษาสังกัดกระทรวงกลาโหม และได้มีการจัดทำคู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาสถานศึกษา สังกัดกระทรวงกลาโหม พ.ศ.2561 ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการกำกับ ส่งเสริม และพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดกระทรวงกลาโหม รวมทั้งใช้จัดทำระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา ตามบริบทและภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ที่เชื่อมโยงกับเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของสถานศึกษาในการควบคุมกระบวนการศึกษา หรือสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนายทหารชั้นสัญญาบัตรหรือนายทหารชั้นประทวนตามที่กระทรวงกลาโหมต้องการ ได้แก่ คุณลักษณะผู้นำความรู้ทางวิชาการ ทหารความรู้และทักษะที่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs

8Cs) (สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2561)

ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษานั้น จะทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่เชื่อถือได้ เกิดความเชื่อมั่นและสามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน นอกจากนี้จะช่วยป้องกันการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเกิดความเสมอภาคในโอกาสที่จะได้รับการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง และทำให้ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามุ่งบริหารจัดการศึกษาสู่คุณภาพและมาตรฐานอย่างจริงจัง ซึ่งมีผลให้การศึกษามีพลังที่จะพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง เพราะฉะนั้นการที่เราจะทราบว่ามีสิ่งใดมีคุณภาพ มีขีดความสามารถในการใช้งานดีในระดับใดนั้น คงต้องมีการวัด และการประเมินในสิ่งนั้น ๆ อย่างมีกระบวนการที่ถูกต้องเป็นสากล การศึกษาเช่นกัน ต้องมีการนำเสนอให้ทราบว่ามีความพออย่างไร ไรคือตัวชี้วัด วัดได้อย่างไร วัดได้แค่ไหน ใครเป็นคนทำ ใครเป็นคนวัด มีการนำเสนอโดยวิธีการอย่างไร เมื่อใด เพื่อให้ผู้ใช้มีความมั่นใจว่าสิ่งนั้นเขาสามารถ นำไปใช้ได้ตรงตามความต้องการ และให้ประโยชน์กับผู้ใช้มากที่สุด (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2543)

การประกันคุณภาพการศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนากำลังพลที่อยู่ในระบบการศึกษาของกระทรวงกลาโหม เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญในการผลักดันให้สถานศึกษาในสังกัดกระทรวงกลาโหมได้พัฒนาคุณภาพมาตรฐานการจัดการศึกษาในการผลิตบุคลากรที่มีคุณลักษณะพึงประสงค์ตามวัตถุประสงค์ของการฝึกศึกษาทำให้เกิดกลไกการขับเคลื่อนจากผู้มีหน้าที่ในการสร้าง “วัฒนธรรมคุณภาพ” ภายในสถานศึกษาและยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของกระทรวงกลาโหม สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนยุทธศาสตร์ชาติ การประกันคุณภาพการศึกษายังสะท้อนบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกระทรวงกลาโหม ในการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการฝึกศึกษา คุณภาพการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สอดคล้องกับบริบทในระดับต่าง ๆ ของสถานศึกษา และจะสร้างความเชื่อมั่นว่าสถานศึกษาสังกัดกระทรวงกลาโหม สามารถจัดการศึกษาได้

อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และบรรลุเป้าประสงค์ของกระทรวงกลาโหม

ระบบและการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงกลาโหม

1. ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษานั้น มีความสำคัญอย่างยิ่ง และการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาจะประสบความสำเร็จได้ ขึ้นอยู่กับผู้บริหาร ซึ่งจะต้องมีบทบาทและหน้าที่สำคัญ ในการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาพอสังเขปไว้ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาว่า “การประกันคุณภาพภายในหมายความว่า การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. (2564) อธิบายว่า การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการในการบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมตามภารกิจหลักของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา โดยต้องมีการดำเนินการที่เป็นระบบ มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ จัดให้มีการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล (2563) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา คือ การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้รับบริการการศึกษา ทั้งยังเป็นการป้องกันการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ

จากความหมายข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการศึกษา

อย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่อง เพื่อสร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานที่กำหนด โดยประกอบด้วย การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit) และการประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) ซึ่งมีเป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่สังคมคาดหวัง

ในส่วนของการประกันคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดกระทรวงกลาโหมเช่นกัน จะต้องมีการกลไกในการควบคุม ตรวจสอบระบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นของคุณภาพที่เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาและบรรลุเป้าประสงค์ของหน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานที่กำกับดูแล และหน่วยงานเหล่านี้ ยังมีหน้าที่ในการให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และแนะนำสถานศึกษา เพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. องค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

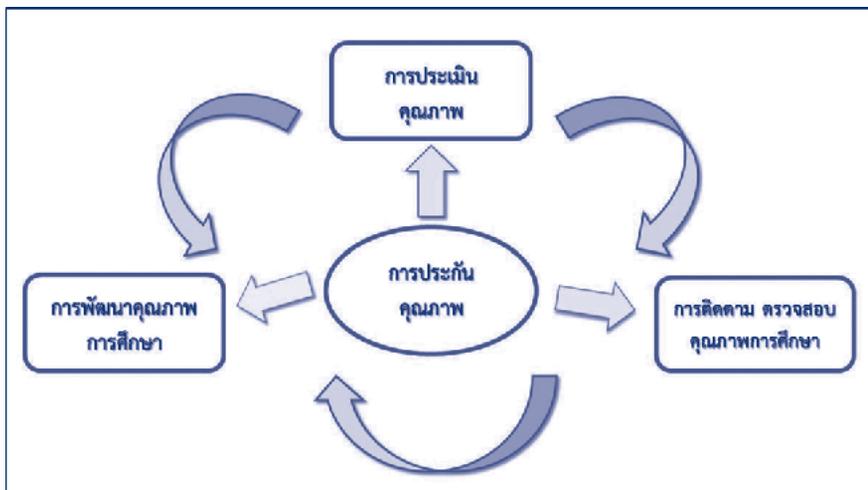
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ใน มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับจะประกอบด้วย การประกันคุณภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ดังนี้

1. การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

2. การประกันคุณภาพภายนอก หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอก โดยบุคลากรจากภายนอกสถานศึกษา หรือโดยหน่วยงานที่มีอำนาจได้แต่งตั้งให้คณะบุคคลดังกล่าวเข้ามาตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาดังกล่าวตามที่กำหนด

สถานศึกษาสังกัดกระทรวงกลาโหมของไทยมีหลายแห่ง เช่น โรงเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศ นวมินทกษัตริยาธิราช วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ เป็นต้น สถาบันเหล่านี้มี

แผนภาพที่ 1 องค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

ที่มา : สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2563

ภารกิจหลักในการผลิตบุคลากรทางทหารที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพทหาร ซึ่งกระทรวงกลาโหมได้มีการพัฒนานโยบายด้านการศึกษาเพื่อรองรับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) และแนวคิด Thailand 4.0 โดยมีการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาและการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและความต้องการของกองทัพในยุคดิจิทัล ยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาของกระทรวงกลาโหมประกอบด้วย 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยสอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงของโลก 2) การพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการสร้างนวัตกรรม 3) การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับยุคดิจิทัล และ 4) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่ทันสมัย

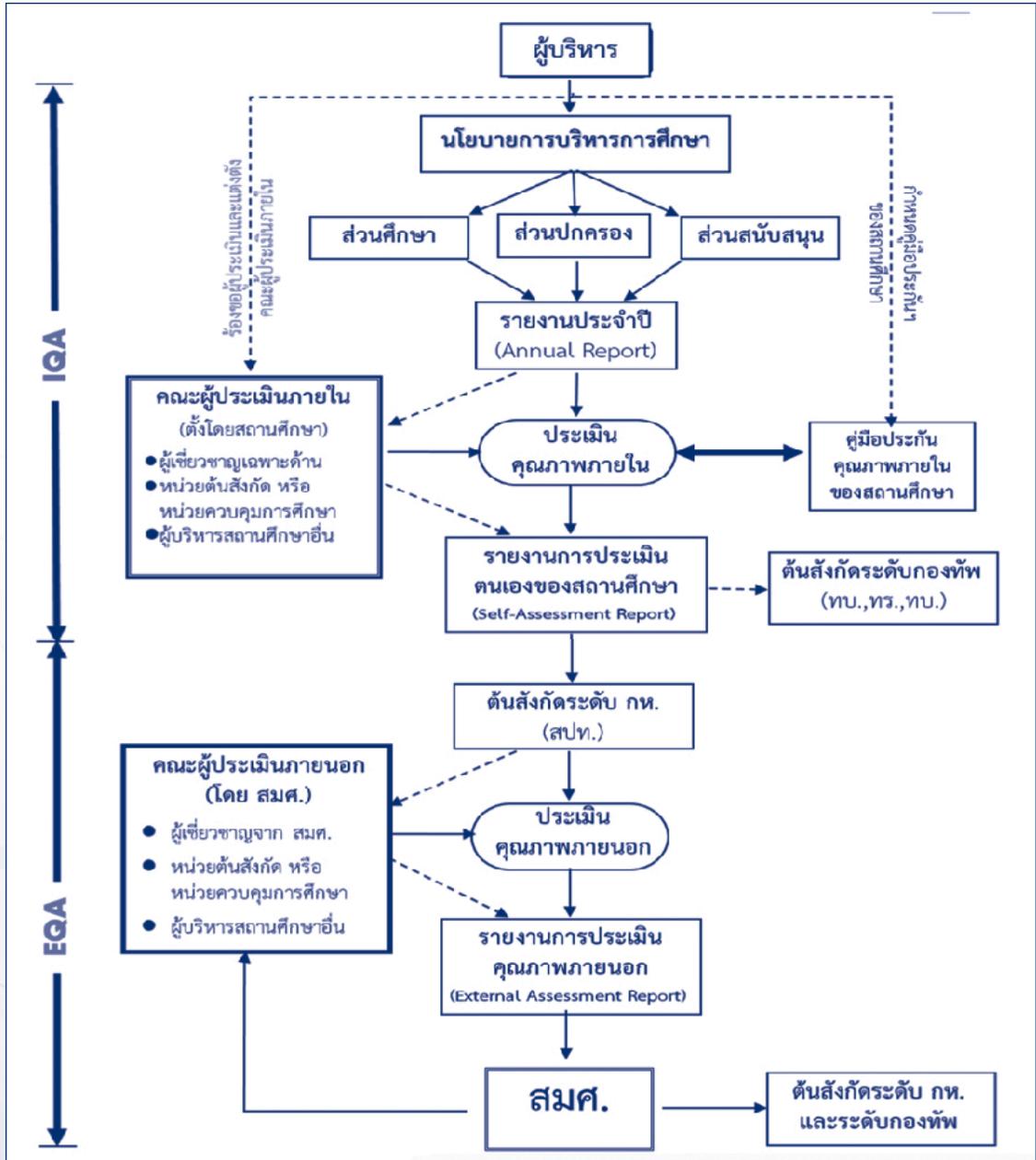
เพราะฉะนั้นการประกันคุณภาพการศึกษา จึงเป็นกระบวนการดำเนินงานตามภารกิจของสถานศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมโดยรวมว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพ หรือคุณลักษณะพึงประสงค์ตาม

มาตรฐานการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ องค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การติดตามตรวจสอบเพื่อควบคุมคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งรวมถึงการใช้ผลประเมินเป็นฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพในวงจการพัฒนาใหม่ต่อเนื่อง ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

จากแผนภาพที่ 1 จะเห็นว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการกำหนดมาตรฐานคุณภาพของผู้เรียนที่เป็นเป้าหมาย รวมทั้งมาตรฐาน กระบวนการดำเนินงานและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่เชื่อว่า จะสามารถส่งผลให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมาย ในระหว่างดำเนินงานจัดการศึกษาสู่เป้าหมาย สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด จำเป็นต้องมีการพัฒนากลไกในการติดตามตรวจสอบคุณภาพศึกษาด้านกระบวนการบริหาร และการจัดการ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านคุณภาพผู้เรียน โดยบุคคลภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษา เพื่อให้มั่นใจได้ว่าจะสามารถพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทหารของไทยได้พัฒนาตามกรอบมาตรฐานการศึกษาของชาติ โดยสถาบันวิชาการป้องกันประเทศได้กำหนดมาตรฐาน 5 ด้าน ได้แก่

แผนภาพที่ 2 กระบวนการประเมินคุณภาพภายในและภายนอกของสถานศึกษาสังกัดกระทรวงกลาโหม

1) คุณภาพผู้เรียน 2) การจัดการศึกษา 3) การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ 4) อัตลักษณ์ทางทหาร และ 5) มาตรการส่งเสริม (สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2561) ซึ่งการประกันคุณภาพการศึกษาในสถาบันทหารต่างประเทศมีการพัฒนาอย่างก้าวหน้า โดยสหรัฐอเมริกาใช้ระบบ “Joint Professional Military Education (JPME) Accreditation Framework” ที่บูรณาการมาตรฐานทางวิชาการและวิชาชีพทหารเข้าด้วยกัน โดย West Point และโรงเรียนทหารชั้นนำได้รับการรับรองจากหน่วยงานอิสระ Middle States Commission on Higher Education (MSCHE) และมีการประเมินตามกรอบ Officer Professional Military Education Policy (OPMEP) ที่วัดผลตามสมรรถนะ (Competency-based Assessment) (US Department of Defense, 2020) สิงคโปร์ได้พัฒนาระบบ “Military Education Quality Assurance System (MEQAS)” ที่ SAFTI Military Institute โดยบูรณาการมาตรฐาน ISO 21001:2018 สำหรับองค์กรศึกษากับมาตรฐานทางทหาร เน้นการประเมินผ่านสถานการณ์จำลองที่ใช้เทคโนโลยี AR/VR และมีระบบติดตามพัฒนาการของผู้เรียนแบบ Real-time Analytics (Singapore Ministry of Defence, 2020) และประเทศญี่ปุ่นได้พัฒนา “National Defense Academy Quality Assurance Framework” ที่เชื่อมโยงมาตรฐานการศึกษา กับยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ โดย National Defense Academy of Japan มีระบบการประเมิน 360 องศาที่รวบรวมข้อมูลจากผู้เรียน ผู้สอน ผู้บังคับบัญชา และหน่วยงานผู้ใช้ง่าลังพล มีการรับรองหลักสูตรโดย Japan Institution for Higher Education Evaluation (JIHEE) และมีความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมป้องกันประเทศในการพัฒนามาตรฐานหลักสูตร (Japan Ministry of Defense, 2019)

ทั้งนี้สถานศึกษาต้องมีการประเมินคุณภาพการศึกษาเพื่อรวบรวมข้อมูล ผลการดำเนินงานที่สะท้อนคุณภาพของผู้เรียนและกระบวนการบริหารและการจัดการ และนำไปเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ นำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ยั่งยืนต่อไป ซึ่งสถานศึกษาที่สังกัดกระทรวงกลาโหมมีการดำเนินงาน การประกันคุณภาพการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และแนวทางที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ซึ่งมีเป้าหมายหลักในการ

พัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้สามารถบรรลุผลตาม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของการศึกษา (Desired Outcomes of Education: DOE) ที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ซึ่งการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงกลาโหม ประกอบด้วย

1. หน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ กระทรวงกลาโหมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานศึกษาธิการ มทบทบ ในการกำหนดและติดตามผลการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาภายใต้การดูแล

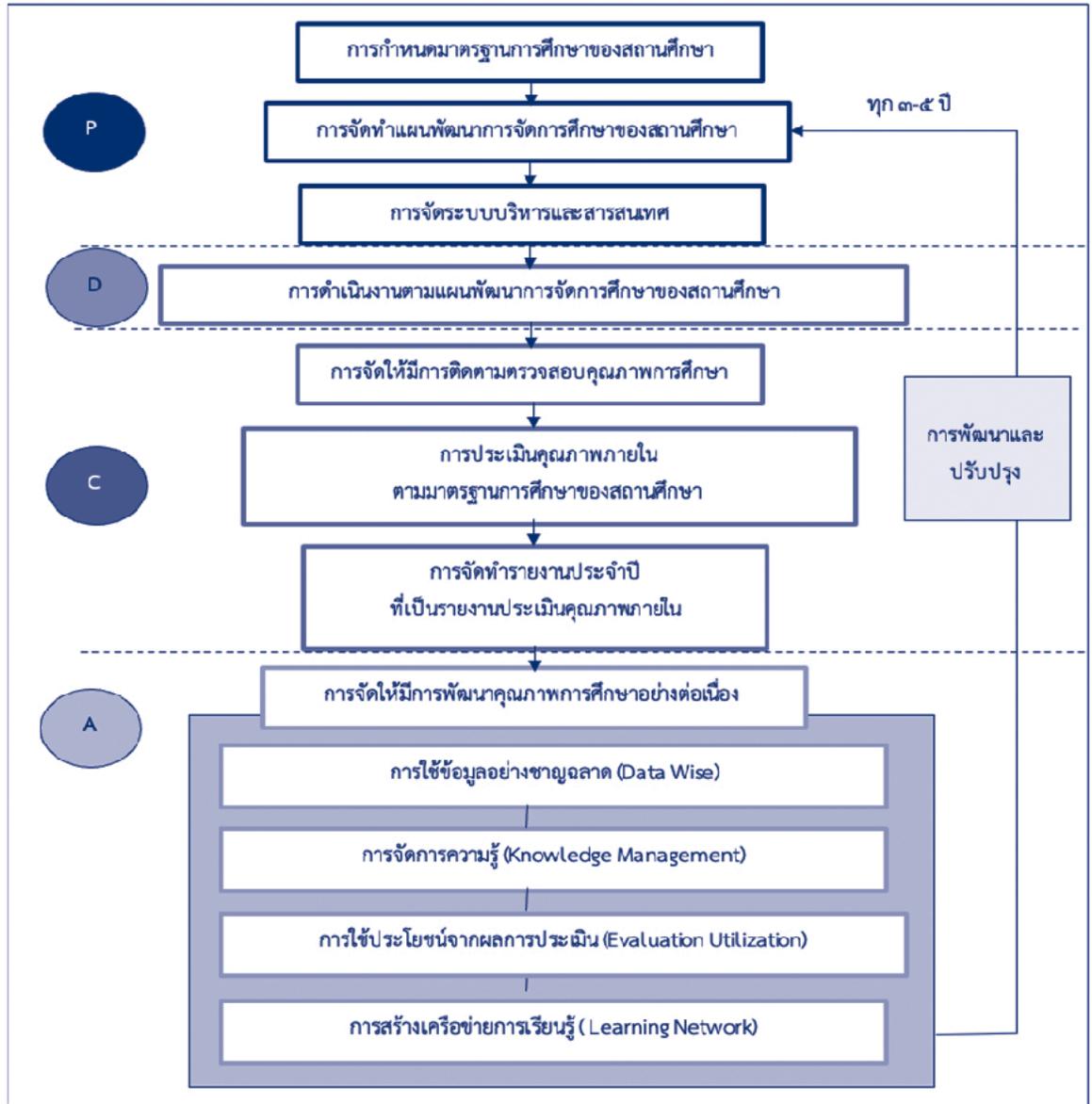
2. กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งสถานศึกษาต้องดำเนินการ ประเมินคุณภาพการศึกษา โดยการจัดทำรายงานการประเมินผลการเรียนการสอน และการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด โดยมีการประเมินจากทั้งภายใน (การประเมินโดยอาจารย์และผู้บริหาร) และภายนอก (การประเมินโดยหน่วยงานที่มีอำนาจ)

3. การกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน เกณฑ์มาตรฐานที่ใช้ในการประเมินคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาของกระทรวงกลาโหมจะต้องสอดคล้องกับ มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 โดยเน้นการพัฒนา คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้เรียนใน 3 ด้าน คือ ผู้เรียนรู้, ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม, และ พลเมืองที่เข้มแข็ง

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงกลาโหมตามวงจรคุณภาพ PDCA

สำหรับประเทศไทย การประกันคุณภาพการศึกษาทางทหารยังมีความท้าทาย โดยเฉพาะการบูรณาการระบบประกันคุณภาพภายในและภายนอกให้สอดคล้องกัน (พิชิตศรีสกุล, 2562) ระบบการประเมินของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าและสถาบันวิชาการทหารอากาศชั้นสูงได้มีการพัฒนาเครื่องมือวัดสมรรถนะผู้เรียนตามกรอบคุณวุฒิวิชาชีพทหาร แต่ยังคงขาดการประเมินทักษะด้านดิจิทัลและนวัตกรรมอย่างเป็นระบบ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2563) การศึกษาของวิทยาลัยการทัพบกพบว่า การใช้ระบบประกันคุณภาพแบบ Total Quality Management (TQM) ช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ แต่ต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงอย่างต่อเนื่อง (สมนึกเฟือกพันธ์, 2564)

แผนภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ของวงจรคุณภาพ PDCA กับหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติของการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

1. ความสัมพันธ์ของวงจรคุณภาพ PDCA กับ การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามวงจรคุณภาพ PDCA ในขั้นการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน (Check) เป็นขั้นที่มีความสำคัญ ที่จะ เป็น ข้อมูล เชื่อมโยง ไปสู่ขั้นการปรับปรุงพัฒนา (Act) เพื่อเป็นพื้นฐานในขั้นการวางแผนพัฒนา (Plan) ทำให้วงจรคุณภาพ PDCA ขับเคลื่อนไปครบวงจรคุณภาพและเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในขั้นการปรับปรุงพัฒนา (Act) มีความหมายเป็น 2 นัย (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2554) คือ

1. ถ้าพบว่า ผลการประเมินคุณภาพบรรลุตามวัตถุประสงค์อยู่ในเกณฑ์ที่ดี ให้รักษาวินัยปฏิบัติที่ดี (Best practice) ไว้ แล้วนำมาจัดทำเป็นมาตรฐานการปฏิบัติงาน (Standard) ของสถานศึกษา

2. ถ้าผลการประเมินไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ ต้องนำผลการประเมินมาพิจารณา วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาเพื่อการวางแผนปรับปรุงพัฒนา (Plan) ในปีต่อไป รวมทั้งเรื่องที่ไม่เป็นปัญหาต้องพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

เพราะฉะนั้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามกลไกของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา จะขับเคลื่อนสู่การปรับปรุงพัฒนาตามวงจรคุณภาพอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนคุณภาพการศึกษาจะพัฒนาขึ้นตามลำดับ แม้แต่มาตรฐานการปฏิบัติงาน (Standard) เมื่อนำไปสู่การปฏิบัติในปีต่อไป ต้องมีการประเมินและปรับปรุงพัฒนาเช่นกัน ดังนั้น สถานศึกษาที่มุ่งสร้างวัฒนธรรมคุณภาพให้ยั่งยืน จำเป็นต้องขับเคลื่อนวงจรคุณภาพ PDCA กับ SDCA (Standard-Do-Check-Act) ให้ก้าวหน้าต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง ด้วยกลวิธีที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา ซึ่งการใช้แนวคิดต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามวงจรคุณภาพ PDCA อย่างแนบแน่น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน อันจะส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2554) ดังแสดงแผนภาพที่ 3

2. การนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ (Evaluation Utilization)

สถานศึกษาจะใช้กระบวนการของวงจร PDCA ในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์/ เป้าหมาย

การจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งเป็นมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่จะช่วยให้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางในการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ คือ การนำผลการประเมินด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษามาใช้ในการกำหนดแผนการปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องเหมาะสม และทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์/ เป้าหมายการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้

ผลการประเมินของสถานศึกษา มีลักษณะเป็นสารสนเทศ ดังนั้น สถานศึกษาควรนำผลการประเมินทั้งผลการประเมินคุณภาพภายในและผลการประเมินคุณภาพภายนอกมาพิจารณาร่วมกันเพื่อให้ได้สารสนเทศที่มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ แล้วนำผลการประเมินดังกล่าวมาพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องดังแผนภาพที่ 4

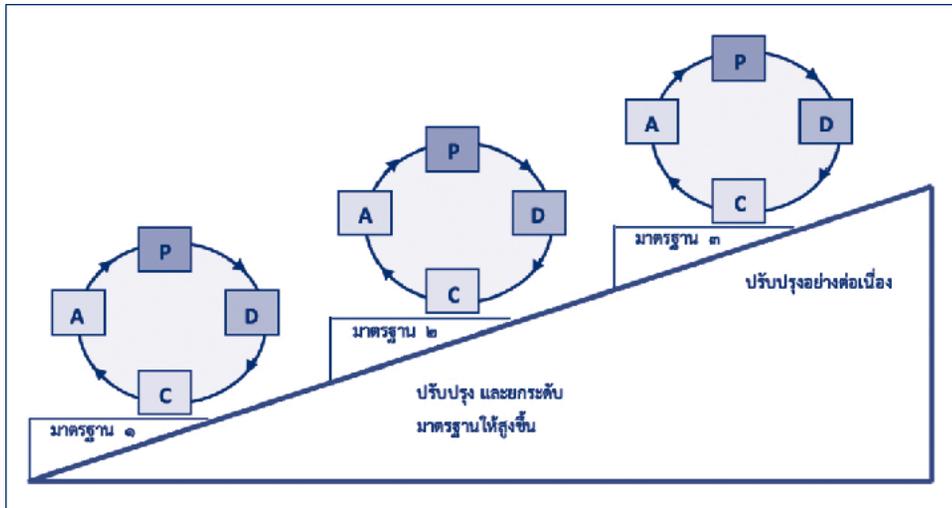
จากแผนภาพที่ 4 เมื่อสถานศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามวงจรคุณภาพ PDCA ไปบรรลุเป้าหมายคุณภาพตามมาตรฐานตำแหน่งที่ 1 แล้ว สถานศึกษาต้องพัฒนามาตรฐานให้สูงขึ้นตามมาตรฐานตำแหน่งที่ 2 และ 3 โดยดำเนินการพัฒนาคุณภาพตามวงจร PDCA เพื่อกำหนดแผนงานใหม่ โดยใช้ผลการประเมินมากำหนดแผนงานว่าจะสามารถพัฒนาไปถึงมาตรฐานตำแหน่งที่ 2 และ 3 ได้อย่างไร

การนำสารสนเทศจากการประเมินไปใช้ประโยชน์สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ เช่น การทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ประเมิน การนำไปใช้สนับสนุนยืนยันการตัดสินใจ และการนำไปใช้เชิงปฏิบัติการ ดังนั้น ผู้ใช้ผลการประเมินต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับระดับของงาน ซึ่งรูปแบบการนำผลการประเมินไปใช้มี 4 รูปแบบ (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2554) ดังนี้

1. การใช้ผลประเมินในเชิงความคิด เป็นการนำผลการประเมินไปใช้เพื่อจุดประกายความคิดหรือสะท้อนความคิดของผู้เกี่ยวข้องต่อสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้เกี่ยวข้อง เกิดความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งที่มุ่งประเมินมากขึ้น โดยไม่ได้นำผลการประเมินไปสู่การตัดสินใจโดยตรงเพื่อการจัดทำแผนงาน/โครงการ/ กิจกรรม

2. การใช้ผลประเมินในเชิงตรวจสอบยืนยัน เป็นการนำผลการประเมินไปใช้เป็นเหตุผลสนับสนุน หรือยืนยันผลการตัดสินใจในการกำหนดแผนงาน/โครงการ/ กิจกรรมที่

แผนภาพที่ 4 วงจรการใช้ผลการประเมินเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ที่มา : สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2554

กำหนดไว้ล่วงหน้า ทำให้แนวทาง/ นโยบายที่เลือกใช้นั้น น้ำหนักและมีความถูกต้อง เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

3. การใช้ผลประเมินในเชิงสัญลักษณ์ เป็นการนำผลการประเมินไปใช้เพื่อเป็นเครื่องมือติดตาม กำกับ หรือควบคุมการประเมินว่าได้มีการดำเนินงานตามแนวทาง ระเบียบ ขั้นตอนที่กำหนดไว้ เพื่อให้กระบวนการประเมินมีคุณภาพ และเป็นที่ยอมรับ

4. การใช้ผลประเมินในเชิงปฏิบัติ เป็นการนำผลการประเมินไปใช้โดยตรงในทางปฏิบัติ ถือเป็นเครื่องมือหรือวิธีการในการพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขการปฏิบัติงาน เพื่อทำให้เกิดผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามมา

การนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์เกิดได้ 2 ระดับ คือ ระดับการใช้ผลการประเมินในเชิงความคิด เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจและได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ประเมิน และระดับการใช้ผลการประเมินในเชิงปฏิบัติการ เป็นส่วนผสมของ 3 รูปแบบ ได้แก่ การใช้ในเชิงตรวจสอบยืนยัน การใช้ในเชิงสัญลักษณ์ และการใช้ในเชิงปฏิบัติ ก่อให้เกิดผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากกระบวนการดังกล่าว ผลกระทบของการประเมิน สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งระดับบุคคลและระดับสถานศึกษา ได้แก่ การสร้างวัฒนธรรมของสถานศึกษา ระเบียบ

ข้อบังคับ วิธีดำเนินงาน และพฤติกรรมของบุคลากรในสถานศึกษา กล่าวได้ว่ากระบวนการประเมิน การใช้ผลการผลการประเมิน และผลกระทบของการประเมิน มีความสัมพันธ์กัน อย่างแนบแน่น

อย่างไรก็ตามการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ส่งผลกระทบต่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะต่าง ๆ ของสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลการประเมินคุณภาพภายใน ผลการประเมินคุณภาพภายนอก และผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนของผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาจะต้องนำผลการประเมินต่าง ๆ มาดำเนินการให้อยู่ในลักษณะของสาระที่ เหมาะสม สามารถนำมาใช้ได้อย่างสะดวก มีการเผยแพร่ผลการประเมินที่เป็นสารสนเทศแก่ผู้เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน สามารถนำไปสู่การใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ และสุดท้ายต้องมีการประเมินผลเพื่อศึกษาผลกระทบจากการนำผลการประเมินไปใช้ ซึ่งผลการประเมินนี้จะเป็นจุดเริ่มต้นหรือได้ข้อมูลใหม่ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในปีต่อ ๆ ไป วงจรของการใช้ประโยชน์จากข้อมูลจะพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด ขั้นตอนการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องของสถานศึกษา

สรุป

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการที่สถานศึกษาต้องดำเนินงานตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ซึ่งมีใช่เป็นการเพิ่มภาระงานที่มากขึ้น แต่เป็นการเสริมหรือสนับสนุนให้สถานศึกษามีระบบ หรือวิธีการที่จะพัฒนาตามวงจรคุณภาพ PDCA โดยใช้ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเป็นฐานในการขับเคลื่อนให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

การนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ (Evaluation Utilization) เป็นเพียงแนวคิดหนึ่ง ซึ่งยังมีแนวคิดอื่น ๆ อีกมากมายที่สถานศึกษาสามารถนำมาปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และช่วยเหลือให้สถานศึกษาดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยที่กระบวนการบริหารงานของสถานศึกษาในปัจจุบันส่วนใหญ่ จะใช้กระบวนการของ PDCA ดังนั้น แนวคิดนี้จะเข้าไปเสริมอยู่ในขั้นของการปรับปรุงพัฒนา (Act) เพื่อให้สถานศึกษาสามารถพิจารณาแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องเหมาะสม และถูกต้อง บนพื้นฐานของข้อมูลและความรู้ อันจะนำไปสู่การกำหนดแผนงานหรือวิธีปฏิบัติเพื่อการดำเนินงานของสถานศึกษาต่อไป ทั้งนี้ เพื่อให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และใช้

ข้อมูล/ ความรู้เป็นฐานในการปฏิบัติงาน และเป็นตัวสะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามีการพัฒนาการศึกษาที่อยู่บนพื้นฐานของข้อมูล การเปลี่ยนแปลง ความเป็นจริง เท่าทันสถานการณ์ปัจจุบันและสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และแสดงถึงการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องของสถานศึกษา

อย่างไรก็ตามการใช้ผลการประเมินจะมีความเป็นไปได้สูงและมีสัมฤทธิ์ผลมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับการสื่อสารและการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้ประเมินและผู้ต้องการใช้ผลการประเมิน และการที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับรู้ เรียนรู้การประเมินร่วมกัน การประเมินจะนำไปสู่การใช้ผลการประเมินและเกิดผลกระทบในเชิงสร้างสรรค์ และเมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ ข้อเสนอสำหรับการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาทางทหารของไทย ได้แก่

- 1) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพที่เชื่อมโยงกับความต้องการกำลังพลในยุค Thailand 4.0
- 2) การบูรณาการการประเมินด้านวิชาการและวิชาชีพทหารให้สอดคล้องกัน
- 3) การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพ และ
- 4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการประกันคุณภาพกับสถาบันการศึกษาทางทหารในต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น.เอ.รัตนะเทรตดิ้ง.
- พิชิต ศรีสกุล. (2562). การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันการศึกษาทางทหาร. วารสารวิชาทหาร, 4(3), 67-82.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2563). การประเมินสมรรถนะผู้เรียนตามกรอบคุณวุฒिवิชาชีพทหาร. วารสารศึกษาศาสตร์, 31(2), 14-28.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2563). การประกันคุณภาพการศึกษา: แนวคิด หลักการ และแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2561). คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาศาสนศึกษาสังกัดกระทรวงกลาโหม พ.ศ.2561. กรุงเทพฯ : สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย.
- สมนึก เผือกพันธ์. (2564). การประยุกต์ใช้ Total Quality Management ในการประกันคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยการทัพบก. วารสารความมั่นคงศึกษา, 3(1), 112-125.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2564). กรอบแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอก (พ.ศ. 2564-2568). กรุงเทพฯ: สมศ.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2554). การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2543). คู่มือการประเมินภายในฯ. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- Japan Ministry of Defense. (2019). Quality Assurance in Military Education: Annual Report 2019. Tokyo: Ministry of Defense.
- Singapore Ministry of Defence. (2020). Military Education Quality Assurance System. Singapore: MINDEF.
- US Department of Defense. (2020). Officer Professional Military Education Policy. Washington, DC: Department of Defense.